

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СХВАЛЕНО:

Вченою радою Сумського НАУ

Протокол № 2 від 18.09.2020 р.

ВВЕДЕНО В ДІЮ:

Наказом ректора Сумського НАУ

№ 367-к від 21.09.. 2020 р.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ
ГУМАНІТАРНОЇ СКЛАДОВОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
У СУМСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ АГРАРНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Загальні положення та контекст

Інтеграція України до європейського гуманітарного простору, що визначено як фундаментальний національний інтерес, вимагає адекватних змін у вищій освіті. Вища освіта як рушій соціальних трансформацій сьогодні має сприяти зміцненню суспільної єдності, національній консолідації, а як ключовий чинник розвитку людського капіталу – забезпечити професійний та особистісний розвиток випускника. Вирішення цих завдань є неможливим без формування у випускника світоглядних, професійних та громадських якостей, морально-етичних цінностей. Сьогодні необхідно розвинути його здатність опановувати нові знання, уміння та навички, пристосовуючись до динамічних змін в економіці й суспільстві, новітніх технологічних змін, здійснювати свідомий і відповідальний вибір у різноманітних життєвих ситуаціях.

Важливість ціннісно-сміслового виміру освітнього процесу зазначається рядом документів, загальнодержавного рівня, зокрема: Законом України «Про вищу освіту», Стратегію національної безпеки України від 6 травня 2015 р. № 287/2015 Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Концепцією розвитку громадянської освіти в Україні, схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2018 р. № 710-р, Рішенням Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти з приводу гуманітарної складової освітнього процесу, дотримання мовного законодавства та інших законів України від 27.11.2019 р.; Концептуальними засадами державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти (рішення колегії МОН, протокол № 5/1-4 від 25.06.2019).

Сумський національний аграрний університет однією із стратегічних цілей визначає формування особистості шляхом патріотичного, правового, екологічного виховання, утвердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності, громадської позиції та відповідальності, здорового способу життя, вміння вільно мислити та самореалізуватися в сучасних умовах. Ця ціль досягається через збалансування фахової та загальної підготовки фахівців¹.

Серед пріоритетів розвитку Сумський національний аграрний університет визначає інтернаціоналізацію освітньої діяльності. Тому важливою складовою гуманітарної підготовки є вивчення іноземних мов, зокрема англійської як мови міжнародного спілкування. Розвиток в усіх учасників освітнього процесу здатності спілкуватися англійською мовою

¹ Стратегія розвитку Сумського національного аграрного університету на 2015-2020 рр., ухвалена вченою радою Сумського НАУ від 27 серпня 2015 року <http://docs.snau.edu.ua/documents/normativni-documenty/strategiya2015-2020.pdf>

розширює їхні освітні і професійні можливості, сприяє розвитку міжнародних комунікацій.

Цей документ визначає концептуальне бачення та ключові напрями удосконалення освітнього процесу щодо гуманітарної складової підготовки фахівців, що навчаються у Сумському НАУ. Він також актуалізує роль освітнього процесу у виході за рамки розвитку знань і пізнавальних навичок для формування цінностей, ставлення, соціальних (м'яких) навичок у здобувачів вищої освіти.

Проблеми, які потребують вирішення

- викладання гуманітарних дисциплін традиційно орієнтоване на передавання інформації, розширення змісту без поглиблення розуміння, розвитку у студентів усвідомлення взаємозв'язків історичних, філософських, суспільних проблем, що вивчаються, із сучасністю, уміння застосовувати отриманні знання та уміння у різних контекстах;
- орієнтація вибіркової складової освітніх програм переважно на фахову підготовку;
- вивчення іноземних мов реалізується на основі єдиної, загальної для усіх студентів програми, що не враховує вхідний рівень володіння іноземною мовою студентами. Відсутність диференціації студентів за рівнями не створює належного прогресу у їх вивченні іноземної мови;
- відсутність практики викладання дисциплін (фахової та загальної підготовки) англійською мовою.

Мета та завдання

Мета гуманітарної складової підготовки фахівців у Сумському національному аграрному університеті – розвиток знань, умінь, цінностей та ставлення, яких потребують студенти для максимальної реалізації свого потенціалу (інтелектуальних, культурних, творчих можливостей) як членів більш справедливого, толерантного, інклюзивного, безпечного та стійкого суспільства.

Основними завданнями гуманітарної складової підготовки фахівців є розвиток у осіб, що навчаються, таких компетентностей (з урахуванням вимог відповідного рівня Національної рамки кваліфікацій) як:

- здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії, національних цінностей, поваги до культурного різноманіття;
- здатність спілкуватися українською мовою усно і письмово, формувати академічні тексти;
- усвідомлення принципів академічної доброчесності та здатність керуватися ними у навчанні та дослідженнях;
- здатність дотримуватись правил професійної та особистої етики при плануванні та здійсненні власної навчальної, наукової, фахової діяльності;
- здатність мислити критично, системно та креативно, через розуміння багато вимірності питань (точок зору на проблему), виявляючи повагу до раціональних аргументів;
- здатність до вирішення конфліктів, емпатія, уміння спілкуватися та взаємодіяти з людьми різного походження, культур, досвіду тощо;
- усвідомлення принципів сталого розвитку, здатність діяти відповідально, пропагувати та впроваджувати стійкі практики у повсякденному житті та професійній діяльності.

Принципи

Ефективне досягнення поставленої мети і завдань можливе через дотримання таких принципів:

1. **Студентноцентризм** - цей принцип означає запровадження таких технологій та підходів до навчання, викладання та оцінювання, які зосереджуються на потребах, осіб, що навчаються, передбачають більшу їхню відповідальність за своє навчання, взаємну підтримку, прогрес один одного. Дотримання цього принципу у гуманітарній підготовці фахівців дозволяє подолати традиційні проблеми, зокрема збільшити інтерес студентів до того, що вони вивчають, підвищити усвідомлення та мотивацію.
В організаційному аспекті реалізація цього принципу передбачає реалізацію гуманітарної складової підготовки фахівців через обов'язкові та вибіркові компоненти освітніх програм.
2. **Поєднання змісту та форми** – передбачає, що загальна підготовка реалізується як через викладання окремих дисциплін гуманітарного змісту, так і шляхом вивчення дисциплін фахової підготовки, що передбачають використання відповідних методів викладання, навчання та оцінювання, які забезпечують набуття соціальних навичок.

3. **Міждисциплінарний підхід** – передбачає визначення таких форм та методів викладання і навчання, що дозволяють інтегрувати знання, створити цілісне уявлення та глибоке розуміння питань, що вивчаються, вибір траєкторії навчання, проблемно-орієнтоване навчання, що дозволяє розвинути здатність комплексного вирішення проблем та інших соціальних навичок. Важливість цього принципу у розвитку соціальних навичок зумовлене тим, що вузько спеціалізований характер навчання в рамках дисциплінарної конструкції перешкоджає розвитку в осіб, що навчаються здатності вирішувати реальні проблеми різного ступеня складності. Дотримання цього принципу принцип втілено через формування інтегрованих курсів – обов’язкових освітніх компонентів гуманітарного змісту, а також реалізації у вибірковій компоненті освітніх програм поєднанні студентів різних спеціальностей у спільному вивченні окремих вибіркових дисциплін.
4. **Взаємодія стейкхолдерів освітнього процесу (студентів, академічної спільноти, роботодавців)** передбачає періодичну комунікацію з різними групами стейкхолдерів щодо актуальності гуманітарної підготовки, найбільш актуальних для сучасного соціального і професійного контексту соціальних навичок, а також спільне розроблення завдань для забезпечення кращого досвіду для студентів. Дотримання цього принципу забезпечує актуалізацію як змісту навчання, так методів навчання, викладання та оцінювання і безперервне покращення якості
5. **Багатоманітність моделей** гуманітарної підготовки означає реалізацію різних підходів та напрямів навчання / викладання для реалізації завдань, визначених цим документом. Це дозволить урахувати профілі спеціальностей, пріоритети, визначених факультетами.

Напрями реалізації завдань

Реалізація визначених завдань забезпечується через комплекс заходів, що реалізуються:

1. на загальноуніверситетському рівні:

- формування стандартів і рекомендацій щодо викладання дисциплін гуманітарного змісту, в тому числі інтегрованих курсів;
- формування рекомендацій щодо дисциплін, що можуть бути рекомендовані здобувачам, які навчаються на різних рівнях вищої освіти;

- сприяння розвитку викладацької майстерності, ознайомлення з сучасними методами навчання, викладання й оцінювання;
- співпраця з організаціями, в тому числі міжнародними, що працюють у напрямі розвитку культурних відносин, розповсюдження освітніх можливостей, підтримки для розширення можливостей та покращення досвіду студентів та розвитку викладачів;
- організаційна підтримка різних стейкхолдерів освітнього процесу у виробленні рекомендацій щодо удосконалення освітнього процесу;
- формування та запровадження процедур отримання зворотного зв'язку від студентів за результатами викладання дисциплін гуманітарного змісту як основи безперервного покращення якості освіти;
- формування принципів та процедури вивчення іноземної мови для розширення професійних, особистісних можливостей студентів;

2. *на рівні факультетів:*

- розроблення загальнофакультетського бачення (політики) щодо гуманітарної складової підготовки здобувачів, що навчаються на різних рівнях вищої освіти на факультетів;
- запровадження на постійній основі консультацій із зовнішніми стейкхолдерами щодо актуалізації змісту навчання та розширення методів навчання та викладання гуманітарних дисциплін та рівня володіння загальними компетентностями;
- сприяння викладанню окремих дисциплін, в тому числі за вибором студентів англійською мовою;

3. *на програмному рівні:*

- розгляд питання гуманітарної складової підготовки фахівців за освітньою програмою у процесі її перегляду;
- аналіз кращих практик реалізації найбільш актуальних загальних компетентностей, формування рекомендацій щодо способів їх досягнення на конкретній освітній програмі;
- формування рекомендації щодо дієвих методів забезпечення досягнення студентами загальних компетентностей, передбачених стандартами вищої освіти;

4. *на рівні студентського самоврядування:*

- оцінювання рівня задоволеності студентами обсягом, формами та методами, що застосовуються при вивченні гуманітарних дисциплін, та формування пропозицій щодо їх покращення.

Очікувані результати

Реалізація очікуваними результатами мають бути:

1. розширення можливостей вибору студентами дисциплін гуманітарного спрямування;
2. модернізація змісту гуманітарної підготовки відповідно до потреб розвитку суспільства, з урахуванням глобальних викликів;
3. підвищення мотивації здобувачів освіти до навчання в цілому та зацікавленості у вивченні гуманітарних дисциплін зокрема;
4. підвищення рівня володіння студентами іноземною мовою, в тому числі професійного спілкування;
5. створення системи зворотного зв'язку, що буде сприяти розвитку студентоцентрованих підходів до навчання у Сумському НАУ;
6. підвищення рівня конкурентоспроможності випускників Сумському НАУ.